Skladbe za gitaru Joaquina Rodriga

Vincek, Filip

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Music Academy / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:116:419940

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VI. ODSJEK

FILIP VINCEK

SKLADBE ZA GITARU JOAQUÍNA RODRIGA

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VI. ODSJEK

SKLADBE ZA GITARU JOAQUÍNA RODRIGA

DIPLOMSKI RAD

Mentor: pred. Xhevdet Sahatxhija

Student: Filip Vincek

Ak.god. 2018./2019.

ZAGREB, 2019.

DIPLOMSKI RAD ODOBRIO MENTOR

pred. Xhevdet Sahatxhija

_____

Potpis

U Zagrebu, _____

Diplomski rad obranjen _____

POVJERENSTVO:

1. _____

2. _____

3. _____

SAŽETAK

Tema ovog diplomskog rada bit će biografija te skladbe Joaquína Rodriga. Ukratko će biti opisan njegov život s naglaskom na skladbe za gitaru. Španjolski skladatelj Joaquín Rodrigo jedan je od najvažnijih skladatelja za gitaru u 20. stoljeću. Iako je u trećoj godini života ostao slijep, to ga nije spriječilo da se bavi glazbom. Upravo zbog toga su njegova djela još više zadivljujuća i motivirajuća, a njegov život posebice zanimljiv.

KLJUČNE RIJEČI: Rodrigo, skladbe, gitara, sonata, koncert

ABSTRACT

This M.A. thesis focuses on life and works of Joaquín Rodrigo. His biography will be presented briefly and the emphasis will be placed on his guitar compositions. The Spanish composer Joaquín Rodrigo was one of the most influental guitar composers of the 20th century. His loss of vision at the age of three did not keep him from becoming a great musician which makes his life and works even more impressing and admiring.

KLJUČNE RIJEČI: Rodrigo, works, guitar, sonata, concert

Sadržaj

1. Uvod 1
2. Biografija 2
3. Skladbe za gitaru 4
   3.1. Skladbe za solo gitaru 4
   3.2. Komorna glazba za gitaru 6
   3.3. Koncerti za gitaru 7
4. Analiza djela 9
   4.1. Sonata giocosa analiza 9
   4.2. Fantasia para un Gentilhombre analiza 26
5. Zaključak 29
   Literatura 30
   Notna izdanja 30

1. Uvod

Prvo poglavlje sadržavat će biografiju skladatelja Joaquína Rodriga. Osvrnut ću se na njegov život, početak skladanja te studij glazbe. Tijekom života nagrađen je s raznim priznanjima i nagradama, te je napisao brojna djela koja su ga učinila jednim od najistaknutijih skladatelja za gitaru 20. stoljeća.

U drugom poglavlju bit će naglasak na skladbe. Pisat ću o njegovim skladbama za solo gitaru, gitaru u komornim sastavima i koncertima za gitaru. Za svaku skladbu ću napisati godinu nastanka, kome je posvećena te po čemu je karakteristična. Zbog nedostatka literature neka djela nisam mogao detaljno opisati.

Treće poglavlje sadržavat će tehničku, interpretativnu i formalnu analizu sonate i koncerta. Detaljno ću analizirati svaki stavak *Sonate giocose* te sažeto, odnosno formalno koncert *Fantasia para un Gentilhombre.*

2. Biografija

Slika 1: Joaquin Rodrigo

Joaquín Rodrigo Vidre je španjolski kompozitor, pijanist, muzikolog i pedagog, rođen je u gradu Sagunto, u pokrajini Valencije 22. studenog 1901. godine. S tri godine Rodrigo je oslijepio od difterije, bolesti koja je harala Španjolskom početkom 20. stoljeća. S navršenih sedam godina Rodrigo kreće u školu za slijepe u Valenciji. Za to vrijeme započinje svoje glazbeno obrazovanje, počinje svirati violinu i klavir. Sa šesnaest godina počinje učiti kompoziciju i harmoniju na Konzervatoriju za glazbu u Valenciji kod orguljaša Francisca Anticha Carbonella[1]. Sve svoje skladbe pisao je na Brailleovom pismu[2]. Njegove prve ozbiljnije skladbe datiraju iz 1923. godine, a to su *Suita* za klavir i *Dos Esbozos (Dvije skice)* za violinu i klavir. Te iste godine komponira svoje prvo orkestralno djelo *Juglares (Trubaduri)*, koje je praizvedeno godinu dana kasnije. Također, 1924. godine, Rodrigo komponira peterostavačno orkestralno djelo *Cinco piezas infantiles (Pet dječjih komada)* za koje je nagrađen na nacionalnom natjecanju. Godine 1927. Rodrigo, kao što su i ostali vrhunski španjolski skladatelji poput Manuela de Falle, Isaaca Albéniza i Joaquína Turine, seli u Pariz gdje studira kompoziciju pet godina na *École Normale de Musique*, zajedno s meksičkim skladateljem Manuelom Ponceom u klasi uglednog francuskog kompozitora Paula Dukasa[3]. Godine 1933. Rodrigo se vjenčao s pijanisticom Viktorijom Kamhi te se vratio u Valenciju. Par se 1935. godine seli natrag u Pariz gdje Rodrigo počinje studirati povijest glazbe na pariškom konzervatoriju u klasi Mauricea Emmanuela te na Sorbonni muzikologiju u klasi Andréa Pirra. Iste

[1] Wade, Graham, Joaquín Rodrigo: A Life in Music: Travelling to Aranjuez, GRM Publications, 2006., str. 3-7
[2] Brailleovo pismo je pismo kojim se služe slijepi.
[3] Wade, Graham, Joaquín Rodrigo: A Life in Music: Travelling to Aranjuez, GRM Publications, 2006., str. 45.

godine sklada djelo u čast Paulu Dukasu *Sonata de adiós (Sonata za zbogom)* za klavir. Rodrigo je sve cjenjeniji pijanist i kompozitor, te sklapa prijateljstva s važnim glazbenim ličnostima, među kojima su Arthur Honneger, Darius Milhaud i Manuel de Falla. Godine 1939. Rodrigo na poticaj gitarista Regina Sainza de la Maze počinje skladati jedan od najvažnijih i najpoznatijih djela za gitaru i orkestar *Concierto de Aranjuez*. Te iste godine seli natrag u Španjolsku, u Madrid. U Madridu počinje raditi kao glazbeni kritičar za novine, voditelj glazbenih emisija za španjolski radio, te postaje voditeljem umjetničkog odjela za Španjolsku nacionalnu organizaciju za slijepe (ONCE). Godine 1947. Rodrigo počinje raditi kao profesor povijesti glazbe na Sveučilištu Complutense u Madridu. Tijekom 50-ih godina bio je vrlo tražen kao klavirist i predavač te je imao turneje i sudjelovao na mnogim festivalima po Europi, Americi, Izraelu i Japanu. Za to vrijeme susretao se s mnogim poznatim glazbenicima koji su od njega naručivali koncerte, među kojima su se našli gitarist Andrés Segovia, flautist James Galway i violončelist Julian Lloyd Webber. Tijekom sljedećih godina, Rodrigo prima brojna priznanja i nagrade među kojima su i *Gran Cruz de Alfonso X el Sabio, Gran Cruz del Mérito Civil, Légion d'Honneur* i mnoge druge, te počasne doktorate sa Sveučilišta Salamanca, Sveučilišta Južne Kalifornije, Valencie, Madrida te Sveučilišta Exeter. Izabran je i za člana *Académie Royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts* u Belgiji. Godine 1991. španjolski kralj Juan Carlos I. dodjeljuje mu titulu *Marques de los Jardines de Aranjuez*. Najprestižniju španjolsku građansku nagradu *Príncipe de Asturias* dobiva 1996. godine. Joaquín Rodrigo preminuo je 6. srpnja 1999. godine u Madridu. Pokopan je u obiteljskoj grobnici na groblju Aranjuez. Rodrigov jedinstveni stil skladanja inspiriran je tradicionalnim načinom skladanja, španjolskom nacionalnom glazbom, elementima *flamenco* glazbe te bogatim poznavanjem glazbe 17. i 18. stoljeća. Njegovo stvaralaštvo broji oko 170 kompozicija, uključujući 11 koncerata, brojna orkestralna i zborska djela, 60 pjesama, djela za razne instrumente, te glazbu za balet, kazalište i film[4].

[4] Calcraft, Raymond, Oxford Music Online, Grove Music Online, Joaquín Rodrigo, pristup 23.5.2019. <http://www.oxfordmusiconline.com/subscriber/article/grove/music/23647>

3. Skladbe za gitaru

U ovom poglavlju bit će opisana djela za solo gitaru, komornu glazbu za gitaru te koncerti za gitaru.

3.1. Skladbe za solo gitaru

Skladba *Zarabanda lejana (Daleka sarabanda)* je prva Rodrigova skladba za gitaru nastala 1926. godine u Parizu. Postoji još verzija za klavir i gudački orkestar. Verziju za gitaru Rodrigo je posvetio vihuelistu Luisu Milánu, a objavio ju je Emilio Pujol. Iako Milán nije skladao niti jednu sarabandu, posveta pokazuje Rodrigov interes za djela iz prošlosti[5]. Skladbu je praizveo Regino Sainz de la Maza 1928. godine u Madridu.

Djelo *Toccata* za gitaru napisana je u Valenciji 1933. godine po narudžbi Regina Sainz de la Maze. Međutim, djelo je praizvedeno tek u lipnju 2006. godine, a praizveo ju je eminentni gitarist Marcin Dylla u Madridu na gitarističkom festivalu *Edición del Concurso Internacional* Joaquín Rodrigo.

En Los Trigales (U žitnim poljima) je skladba nastala 1938. godine, a praizveo ju je Regino Sainz de la Maza. Navedena skladba prva je od niza impresionističkih radova koji se odnose na španjolske krajolike. Naposljetku je objavljena kao dio ciklusa *Por Los Campos de España (Poljima Španjolske)*[6]. Kasnije, 1942. godine napisao je djelo *Tiento Antiguo (Drevni tiento)*, a iste godine ga je praizveo Regino Sainz de la Maza. Dvanaest godina kasnije, 1954. godine, napisao je virtuozno ciklično djelo *Tres Piezas Españolas (Tri španjolska komada)* posvećeno gitaristu Andrésu Segoviji. Djelo se sastoji od tri stavka *Fandango, Passacaglia i Zapateado.* Te iste godine komponira djelo *Bajando de la Meseta (Silazeći s Mesete)*. Djelo je praizvedeno iste godine, a praizveo ju je španjolski gitarist Nicolas Alfonso u Bruxelesu. Djelo je kasnije objavljeno kao dio ciklusa *Por los campos de España*. Godine 1956. Rodrigo piše djelo za gitaru *Entre olivares (Među maslinicima)* posvećeno argentinskom gitaristu Manuelu Lopezu Ramosu, koje je kasnije izdano kao dio ciklusa *Por los campos de España*. Godinu dana kasnije nastaje djelo za solo gitaru *En tierras de Jerez (U zemljama Jereza)* koje je

[5] Wade, Graham, Joaquín Rodrigo: A Life in Music: Travelling to Aranjuez, GRM Publications, 2006., str. 33.
[6] Wade, Graham, Joaquín Rodrigo: A Life in Music: Travelling to Aranjuez, GRM Publications, 2006., str. 370-372

posvećeno austrijskoj gitaristici Luise Walker.

Skladba *Junto al Generalife (Pokraj Generalife)* bila je nadahnuta kompleksom maurskih vrtova pokraj poznate palače Alhambra u Granadi. Ovo jednostavačno djelo nastalo je 1959. godine, posvećeno je njemačkom gitaristu Siegfriedu Behrendu koji ga je i praizveo. Godine 1960. nastaje djelo *Sonata giocosa*. Rodrigo je ovu virtuoznu trostavačnu sonatu posvetio katalonskoj gitaristici Renati Tarragó. Godinu dana kasnije piše kompoziciju za gitaru *Invocación y danza (Invokacija i ples)* u čast prijatelju, velikom španjolskom skladatelju Manuelu de Falli[7]. Djelo je praizveo venezuelanski gitarist Alirio Díaz 12. svibnja 1962. u Bordeauxu, u Francuskoj.

Godine 1963. Rodrigo piše djelo *Tres pequeñas piezas (Tri mala komada)*, cikličko djelo koje se sastoji od tri stavka i svaki stavak ima posvetu, *Ya se van los pastores (Već kreću pastiri)* za Heitora Villu-Lobosa, *Por caminos de Santiago (Putovima Santiaga)* za gitaristicu Celiu Salomón de Font i *Pequeña Sevillana (Mala Sevillana)* posvećena alžirskom gitaristu i promotoru gitare Robertu Vidalu. U tom razdoblju skladao je trostavačnu sonatu, *Sonata a la Española (Španjolska sonata),* pisanu za gitaru solo, posvećenu argentinskom gitaristu Ernestu Bitettiju.

Trostavačno djelo *Elogio de la guitarra (Pohvala gitari)* napisano je 1971. godine za gitarista Angela Gilardina, koji je iste godine praizveo djelo. Već sljedeće godine piše kompoziciju *Pajaros de primavera (Ptice proljeća)* po narudžbi doktora Isaoa Takahashia koji je promovirao klasičnu gitaru u Japanu, za njegovu ženu, gospođu Take Takahashi koja je umirala od raka. Skladbu je praizveo američki gitarist Christopher Parkening u Japanu[8].

Godine 1977. Rodrigo piše djelo *Dos preludios*, dva preludija kojeg čine *Allegro* i *Adagio*. Preludije je praizveo Celedonio Romero 1989. godine u Los Angelesu. Godinu dana kasnije nastaje skladba *Tríptico* za gitaru koja se sastoji se od tri stavka, *Preludij, Nocturno i Scherzino*. *Tríptico* je praizveo Alexandre Lagoya u dvorcu Château de Rougerie u Francuskoj. Djelo *Un tiempo fue Italica famosa (Jednom je Italica bila poznata)* je posvećeno Angelu Romeru godine 1981., a praizvedeno je tek osam godina

[7] Pastrana, Jorge Luis, A performance edition with critical commentary on Joaquin Rodrigo's invocacion y danza, The University of Arizona, The School of Music and Dance, 2001., str. 11.
[8] Rodrigo, Joaquin, (bez dat.), pristup 23.5.2019. <https://www.joaquin-rodrigo.com>

kasnije u San Diegu na kojoj je svirao američki gitarist Randy Pile.

Ecos de Sefarad (Odjeci Sefarda) je djelo za gitaru nastalo 1987. godine. Djelo je po prvi puta izvedeno nakon dvije godine od nastanka u Španjolskoj, u Madridu, a praizvela ga je gitaristica Sherri Rottesman. Iste godine nastaje skladba *¡Qué buen caminito! (Kako dobar puteljak!)* koju je praizvela španjolska gitaristica María Esther Guzmán na Konzervatoriju za glazbu u Sevilji.

3.2. Komorna glazba za gitaru

Godine 1935. Rodrigo piše djelo za ženski glas sopran i gitaru solo *Coplas del Pastor Enamorado (Pjesme zaljubljenog pastira)*, tekst na melodiju Rodrigo je uzeo od poznatog španjolskog pjesnika i dramatičara Félixa Lope de Vege iz pjesme *La buena guarda (Dobar čuvar). Tres Canciones Españolas (Tri španjolske pjesme)* napisao je godine 1951. za glas i gitaru. Tri španjolske pjesme čine *En Jerez de la Frontera, Adela* i *De ronda (Krug)*, a tekst je prilagodila Rodrigova žena, Victoria Kamhi. Godinu dana kasnije komponira *Tres Villancicos (Tri španjolske božićne pjesme)*, koje su posvećene doktoru Jacku Shermantu, za sopran i gitaru. Tekst za prvu pjesmu *Pastorcito santo (Sveti pastirić)* je napisao pjesnik Félix Lope de Vega, Victoria Kamhi napisala je tekst za *Coplillas de Belén (Betlehemske božićne pjesmice)* i za treću pjesmu *Aire y donaire (Arija i ljupkost)*, autor je nepoznat. Nadalje, Rodrigo godine 1955. sklada djelo *Romance de Durandarte (Romanca Durandarte)* za sopran i gitaru, posvećeno španjolskoj sopranistici Ani Higueras de Aragón. Tekst je nepoznatog autora, a prilagodila ga je Victoria Kamhi. Nakon tri godine, Rodrigo sklada još jedno djelo za sopran i gitaru, čiji je autor teksta nepoznat, *Folías Canarias* za pjevačicu Sofíu Noel[9].

Tonadilla je djelo za duo gitaru nastala 1959. godine. Sastoji se od tri stavka, pisana je za Idu Presti i Alexandra Lagoyu koji su ju praizveli iste godine u Francuskoj, u gradu Lilleu. Skladba *Aria Antigua (Drevna arija)* posvećena je austrijskom gitaristu i lutnjistu Konradu Ragossnigu, pisana za duo flauta i gitara godine 1960. Djelo je u originalu skladano za flatu i klavir te je kasnije obrađeno u verziji za flautu i orkestar.

Godine 1982. Rodrigo komponira djelo za violinu i gitaru *Serenata al alba del dia (Serenada u zoru dana)* posvećenu Jiřiu Knoblochu. Serenada je praizvedena iste

[9] Calcraft, Raymond, *Joaquín Rodrigo: Catálogo Completo*, Madrid, 1996., str. 65-66

godine u prosincu u Los Angelesu, violinu je svirao Agustín León Ara, a gitaru Pepe Romero. Tijekom godine Rodrigo komponira još jednu skladbu za violinu i gitaru *Set cançiones valencianes (Sedam valencijskih pjesama)*, posvećenu Agustínu León Ari.

Godine 1986. Rodrigo piše djelo za četiri gitare *Dos piezas caballerescas (Dva viteška djela)*. Djelo se sastoji od dva stavka *Madrigal i Danza de cortesía (Udvorni ples)*, a praizveo ga je gitarski sastav Cuarteto Peter Jermer te iste godine u studenom. Dvije godine kasnije 1988. nastaje djelo za sopran i gitaru, *Aranjuez, ma pensée (Aranjuez, moja misao)*. Tekst na melodiju je napisala Victoria Kamhi, a djelo je obrada na temu drugog stavka iz *Concierto de Aranjueza*.

3.3. Koncerti za gitaru

Godine 1939. Rodrigo sklada jedan od najpoznatijih koncerata za gitaru i orkestar *Concierto de Aranjuez*. Koncert je napisao za gitarista Regina Sainza de la Mazu koji ga je zajedno s orkestrom Orquesta Filarmonica de Barcelona pod ravnanjem dirigenta Cesara Mendoza Lasallea praizveo 9. studenog 1940. godine u Barceloni u Palau de la Musica Catalana[10]. Koncert se sastoji od tri stavka, pri čemu je drugi stavak *Adagio* najpoznatiji. Rodrigo je kasnije na molbu Nicanora Zabalete napisao verziju koncerta za harfu i orkestar. Vrijedi spomenuti kako je *Adagio* aranžiran i u jazz glazbi od strane dirigenta Gila Evansa za album Milesa Davisa, *Sketches of Spain*.

Tijekom 1954. godine Rodrigo sklada još jedan od svojih najpoznatijih koncerata za gitaru i mali orkestar *Fantasia para un Gentilhombre* za Andresa Segoviu, jednog od najutjecajnijih gitarista 20. stoljeća. Koncert je praizveden prvi puta 5. ožujka 1958. godine u San Franciscu u War Memorial Opera House. Na praizvedbi koncerta Andres Segovia je svirao solo gitaru uz pratnju orkestra San Francisco Symphony pod ravnanjem dirigenta Enriquea Jorde. Inspiraciju za koncert Rodrigo pronalazi u plesovima baroknog španjolskog skladatelja i gitarista koji je živio tijekom 17. stoljeća, Gaspara Sanza. Šest kratkih plesova kojim se Rodrigo koristi za teme u sva četiri stavka, uzeti su iz Sanzovog pedagoškog traktata *Instrucción de música sobre la*

[10] Wade, Graham, Joaquín Rodrigo: A Life in Music: Travelling to Aranjuez, GRM Publications, 2006., str. 411

guitarra española[11].

Nadalje, godine 1966. Rodrigo sklada koncert za dvije gitare i orkestar *Concierto Madrigal* po narudžbi gitarskog dua Ide Presti i Alexandera Lagoye. Koncert je praizveden 30. srpnja 1970. godine u Los Angelesu u Hollywood Bowlu. Koncert su praizveli braća Angel i Pepe Romero uz pratnju orkestra Los Angeles Symphony pod vodstvom dirigenta Rafaela Fruhbecka de Burgosa[12].

Godinu dana kasnije Rodrigo sklada koncert po narudžbi Celedonia Romera *Concierto Andaluz* za četiri gitare i orkestar. Koncert je praizveo 18. studenog 1967. godine u San Antoniju gitarski kvartet Los Romeros, otac Celedonio i braća Pepe, Celin i Angel Romero pod vodstvom dirigenta Victora Alessandra uz pratnju orkestra San Antonio Symphony Orchestra.

1982. godine skada koncert po narudžbi za gospodina i gospođu William Ewig Mckay posvećenu Alden Elisabeth i Lauri Ann za gitaru i orkestar *Concierto para una fiesta (Koncert za zabavu).* Praizvedba koncerta održala se u gradu Fort Worth u Texasu u Ridlea Country Club dvorani 5. ožujka 1983. godine. Solo gitaru je svirao Pepe Romero uz pratnju orkestra Texas Little Symphony pod vodstvom dirigenta Johna Giordanoa.

[11] Velasco-Svoboda, Alexandra, The Influence of Neoclassicism in Selected Guitar Works by Joaquín Rodrigo: Implications for Performance, Melbourne Conservatorium of Music, University of Melbourne, 2017., str. 36

[12] Donis, Jose Antonio, The musicologist behind the composer: The impact of historical studies upon the creative life in Joaquín Rodrigo's guitar compositions, The Florida State University, College of Music, 2005., str. 80-81

4. Analiza djela

U ovom poglavlju bit će analizirana djela *Sonata giocosa* i koncert *Fantasia para un Gentilhombre.*

4.1. Sonata giocosa analiza

Sonata giocosa je trostavačna sonata za gitaru s rasporedom stavaka *Allegro moderato, Andante moderato* i *Allegro.* Osnovni tonalitet sonate je A-dur koji je ujedno i osnovni tonalitet prvog i trećeg stavka, dok je tonalitet drugog stavka dominantni e-mol. Svi stavci sadrže trodobnu metriku, iako je treći stavak pisan u 6/8 mjeri, sadrži promjene naglaska unutar pojedinih fraza pa nastaje privid trodobne metrike (2+2+2).

Prvi stavak *Allegro moderato* pisan je u obliku klasičnog sonatnog oblika. Grupa prve teme građena je od male proširene rečenice u A-duru koja počinje kvintakordom na I. stupnju s dodanom m2 ispod basovog tona, što je Rodrigov tipičan skladateljski postupak gradnje akorda. Nakon silaznog ljestvičnog niza koji sadrži sve tonove ljestvice slijedi šesnaestinski motiv sa čestim promjenama smjera kretanja poslije kojeg nastupa početni motiv oktavu niže. Zatim slijedi vanjsko proširenje u kojem bas ponavlja početni motiv dva puta, a gornji glasovi donose kontrapunkt u tercama i kvartama. Rečenica traje 7 taktova, a završava na dominanti nakon koje slijedi niz fraza (2+1+1) s variranim motivom koji vodi do V. stupnja.

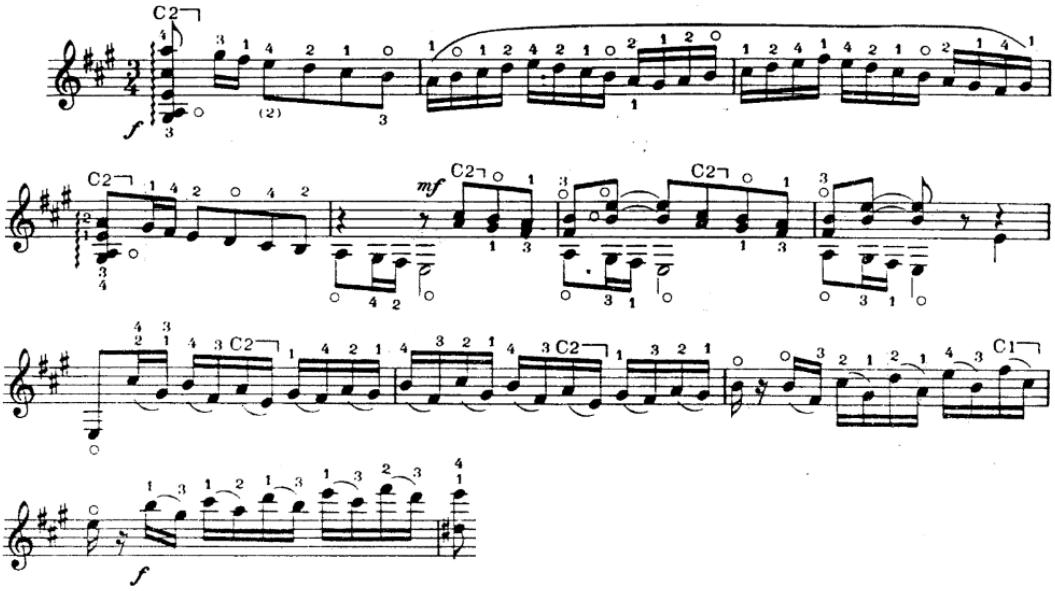

Dalje slijedi ponovljena početna rečenica na V. stupnju s izmijenjenim rasporedom motiva, bez proširenja, na koju se nadovezuje niz dvotaktnih fraza s melodijskim usponom u četvrtinkama i šesnaestinskom pratnjom u obliku rastavljenih akorda koji čine *crescendo* do zadnjeg elementa grupe prve teme: triju sekventno ponovljenih dvotaktnih fraza građenih od nonakorda i septakorada ritmiziranih kao i početni motiv prve rečenice. Prve dvije od završnih fraza proširene su rastavljenim kvartsekstakordom II. stupnja (fis-h-d).

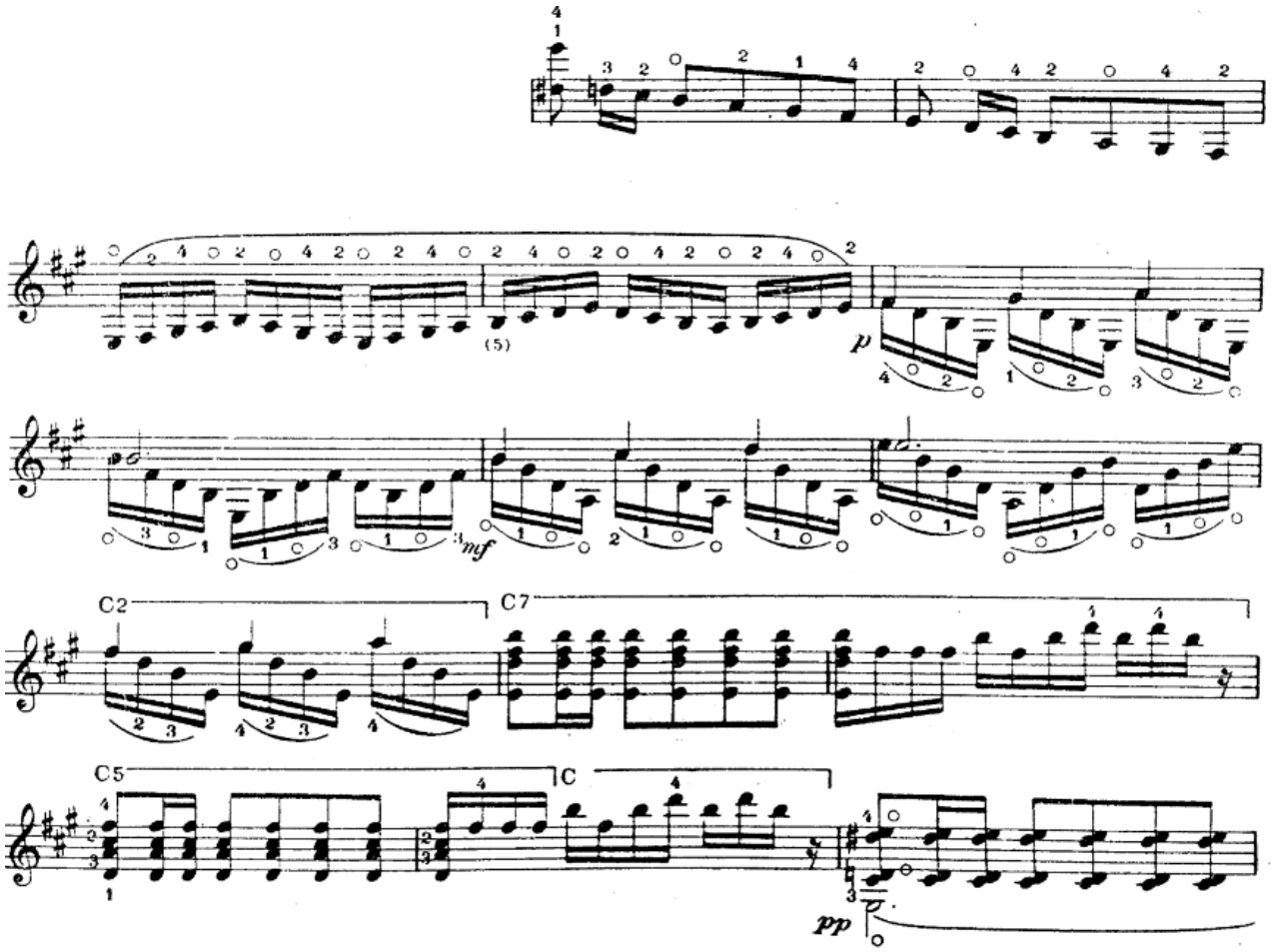

Most donosi novi materijal, akorde s triolskim ukrasom u basu, koji su ujedno i nagovještaj materijala druge teme jer se varijanta tog motiva pojavljuje u proširenjima rečenica druge teme. Nakon dvije jednotaktne fraze slijedi silazna pasaža također ukrašena triolama koja vodi do nastupa male rečenice u A-duru koja ponavlja početni motiv i sadrži modulaciju u dominanti E-dur.

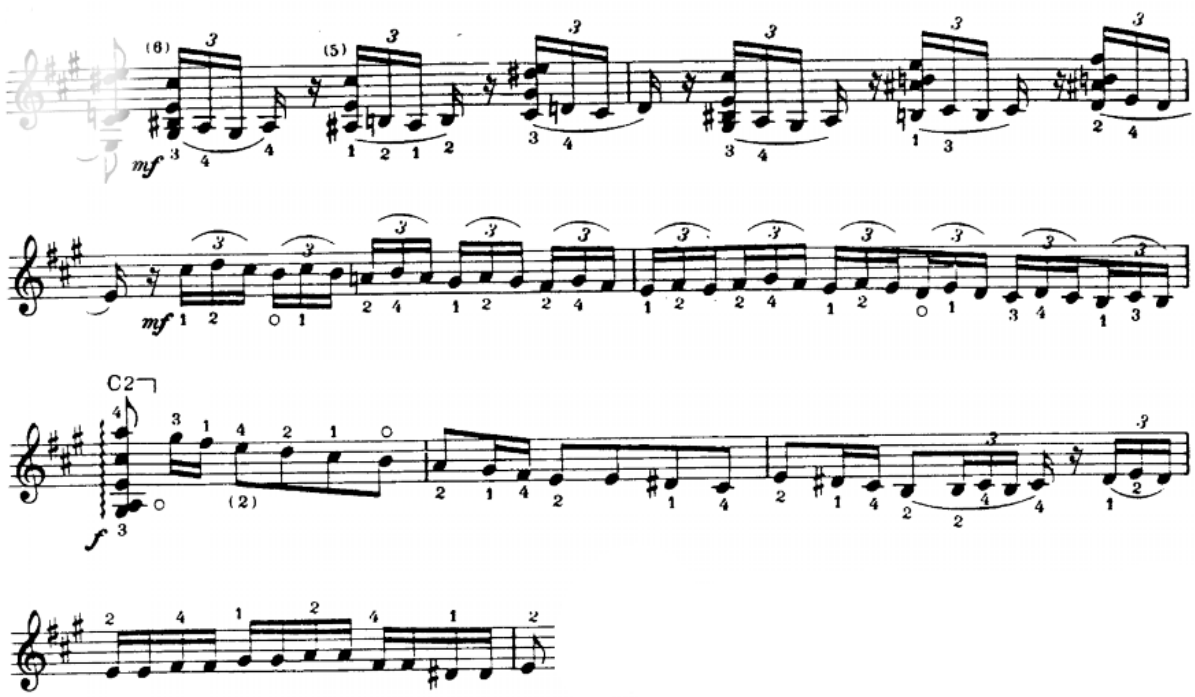

Druga tema građena je od niza triju malih rečenica s vanjskim proširenjem sa sličnim sadržajem i istim završetcima. Pjevnog je karaktera, melodija se kreće u tercama. Osim karaktera, novost je i punktirani ritam na početku drugog takta. Proširenje je građeno od varijante motiva akorda s triolskim ukrasom iz mosta čija je glavna melodija prelomljena za oktavu *(ais1 – a2)* na drugoj dobi i šesnaestinskog motiva s dvostruko ponovljenim tonovima sa samog kraja mosta.

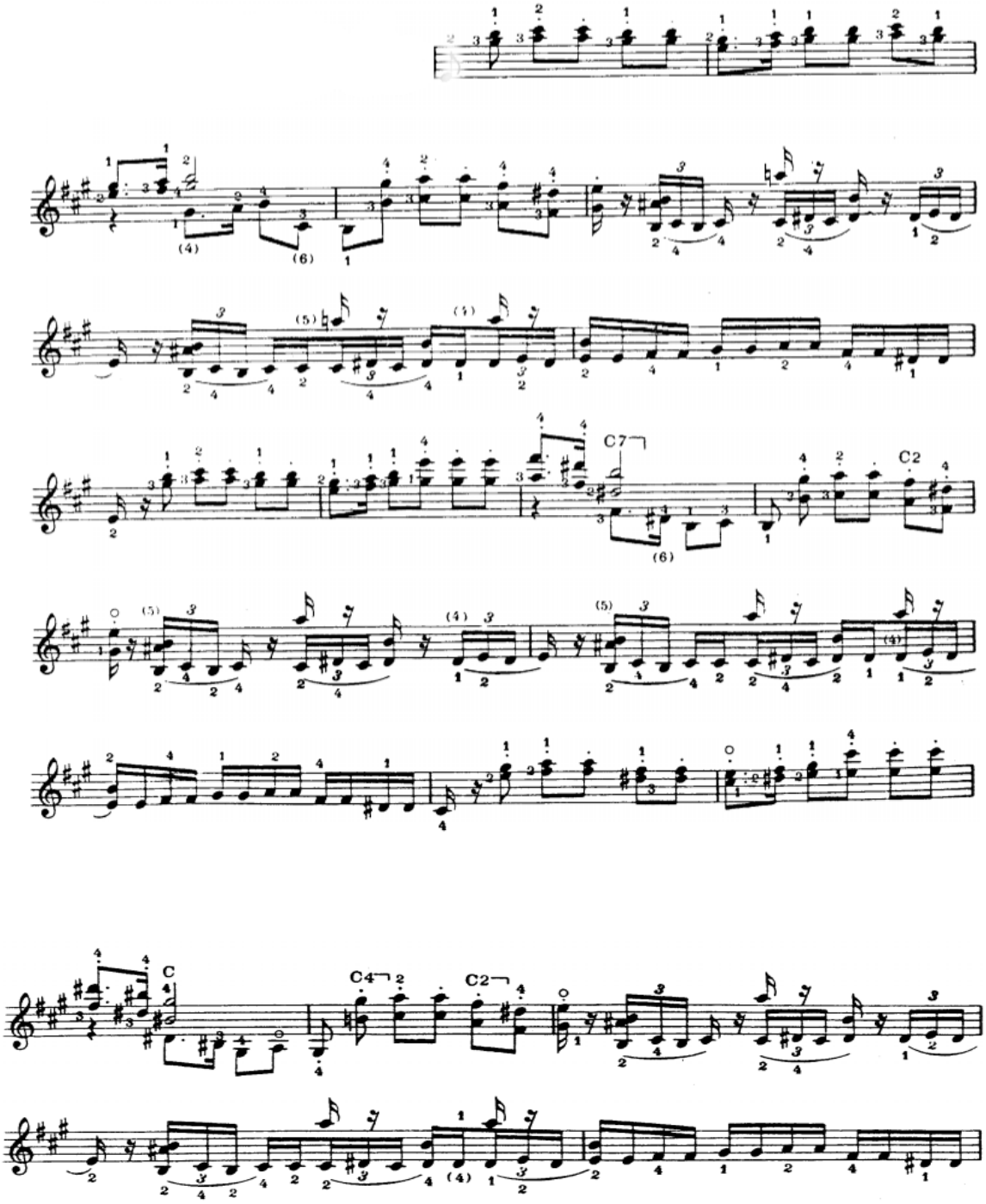

Druga rečenica u nizu u 3. taktu donosi dominantu za razliku od prve rečenice koja ostaje na tonici, a treća rečenica donosi kratki uklon u paralelni cis-mol u prvoj frazi, dok su druga fraza i proširenje jednaki onima u prvoj i drugoj rečenici.

Provedba počinje istom rečenicom kao i ekspozicija, ali u dominantnom E-duru, sa razlikom u građi početnog akorda (m2 je ispod kvinte, a ne ispod osnovnog tona). Zatim slijedi dvostruka fraza građena od transponiranog proširenja za ton više, odnosno uklon u fis-mol. Sljedeća 4 takta su varijanta pedala na dominanti što pokazuje triolom na pedalnom tonu na svakoj trećoj dobi u taktu. Zatim slijede četverozvuci s ritmom početne fraze s dvije razlike u odnosu na ekspoziciju: drugi četverozvuk ritmiziran kao početni motiv je septakord I. stupnja, a ne IV. stupnja, te je izostavljena treća fraza iz ekspozicije. Kraj provedbe građen je od tri sekventne jednotaktne fraze sa šesnaestinskim motivom iz ekspozicije koji ima ulogu pripreme reprize.

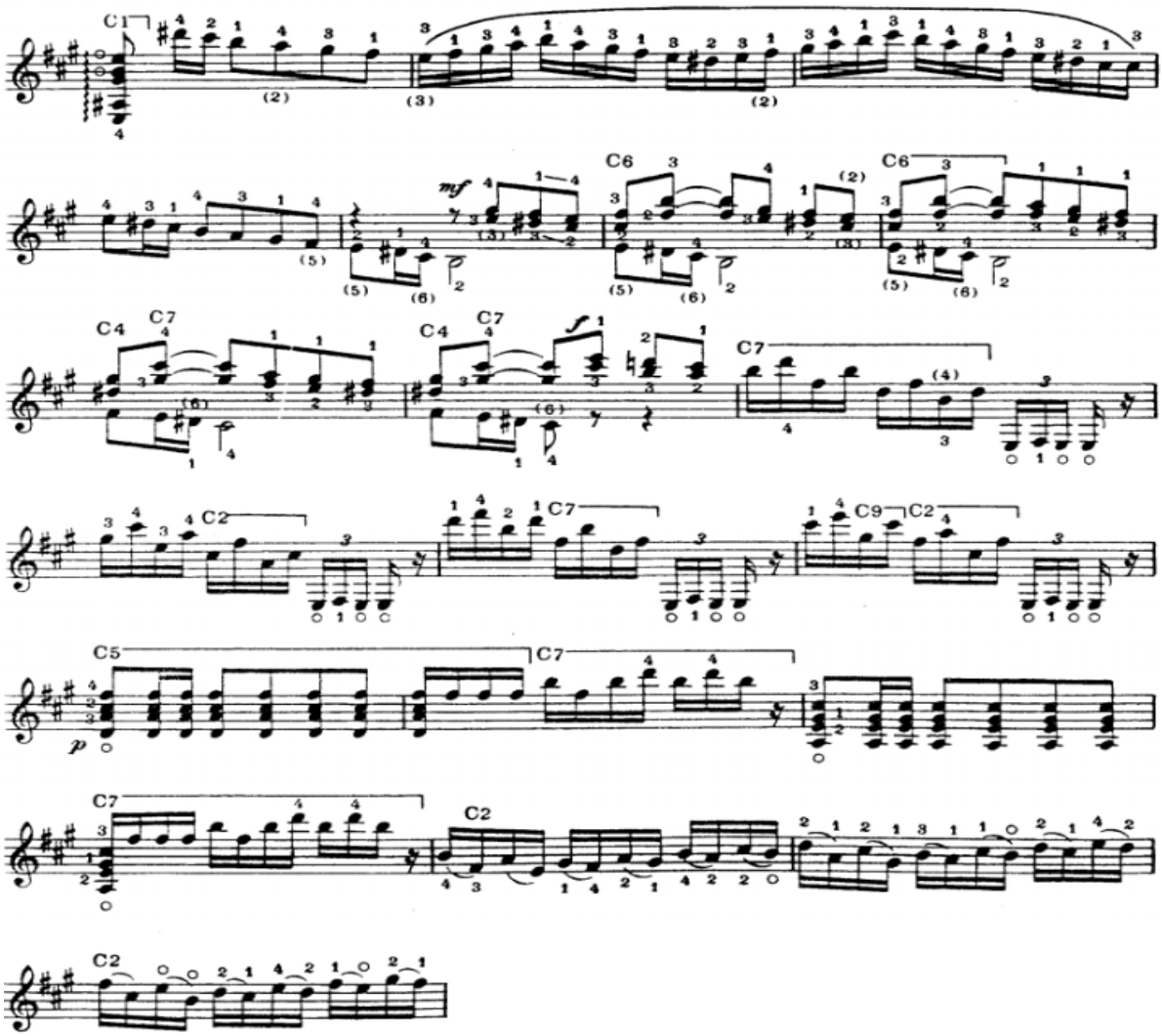

U provedbi je izostavljena razrada materijala druge teme te je u odnosu na ekspoziciju kratkog trajanja. Formalno je vrlo slična prvoj temi, no zbog transpozicije,

odnosno modulacije proširenja prve rečenice i zbog pedala na dominantni, što je novi element, jasno da se radi o pravoj provedbi.

U reprizi je prva tema doslovno ponovljena, jedina iznimka je ton *d* u sopranu kod ponavljanih septakorada što je vrlo vjerojatno pogreška izdavača. Druga tema nastupa nakon skraćenog mosta kojem nedostaje rečenica s početnim motivom jer nema potrebe za modulacijom. Druga tema je u osnovom A-duru, što je kvartu više nego u ekspoziciji s dvije iznimke: drugi dio druge rečenice je transponiran oktavu niže vjerojatno kako bi se olakšala izvedba i treća rečenica nema proširenje nego odmah nastupa *codetta* koja je građena od početne rečenice u A-duru i proširenja rečenica iz druge teme što je moguće tumačiti i kao nadoknadu za izostanak proširenja u prethodnoj rečenici.

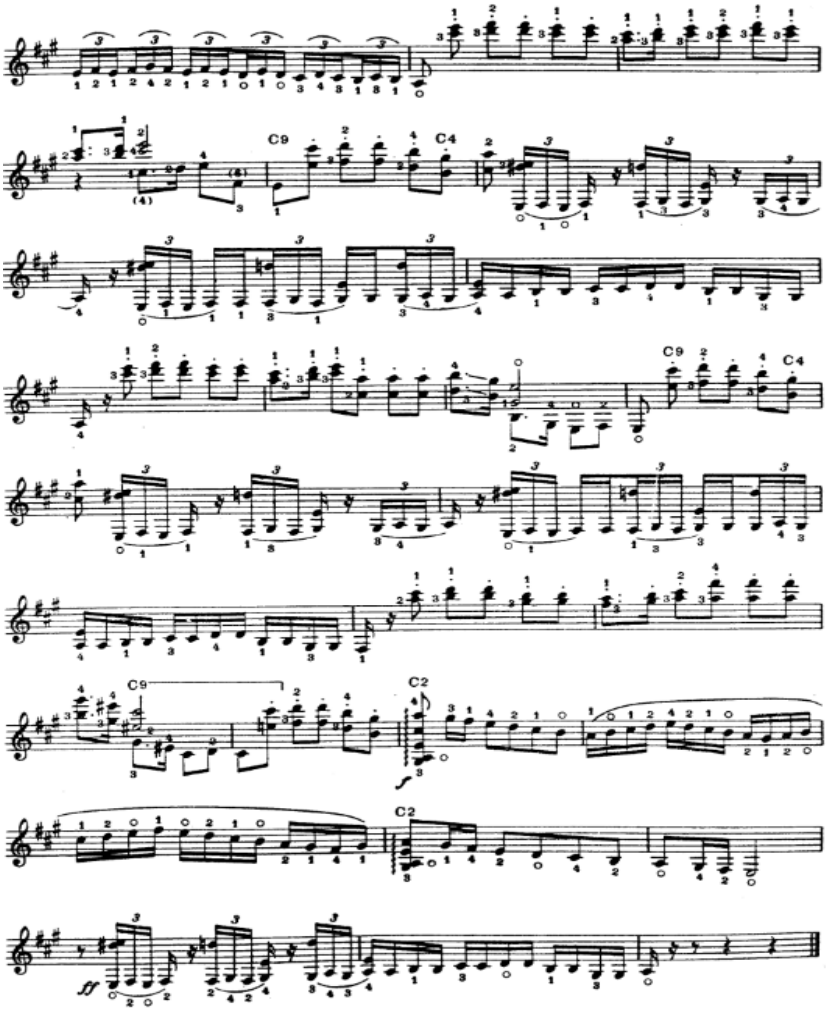

Netipične pojave kod ovog sonatnog oblika su kratkoća, oblik i sadržaj provedbe te česta pojava početnog motiva.

Drugi stavak *Andante moderato* je mirnijeg karaktera od prvog stavka, a cijeli stavak je građen od dvotaktnih fraza s čestim modulacijama u paralelni dur. Osnovni tonalitet je e-mol, glavni ritamski obrazac je punktirani ritam (osminka s točkom i šesnaestinka). Zbog melodije manjeg opsega, jednostavnog ritma i pretežno dvotaktnih fraza najrazvijeniji element ovog stavka je harmonija, prevladava četveroglasje. Formalna shema stavka izgleda ovako: *A A' B A''*

A dio počinje dvotaktnom frazom s pedalom na tonici e-mola u donja dva glasa, dok gornja dva glasa donose osnovni punktirani ritam, zatim se ista fraza ponovi u G-duru. Sljedeća fraza građena je od tri četvrtinska arpeggirana akorda (G: IV – I – II) u prvom taktu i tri dobe VI. stupnja (može se tumačiti i kao povratak u osnovni tonalitet e-mol) za čijeg trajanja bas donosi figuru s punktiranim ritmom. Zatim se fraza ponavlja s durskim II. i durskim VI. (odnosno s pikardijskom tercom u e-molu). U prvih osam taktova predstavljen je glazbeni materijal cijelog stavka.

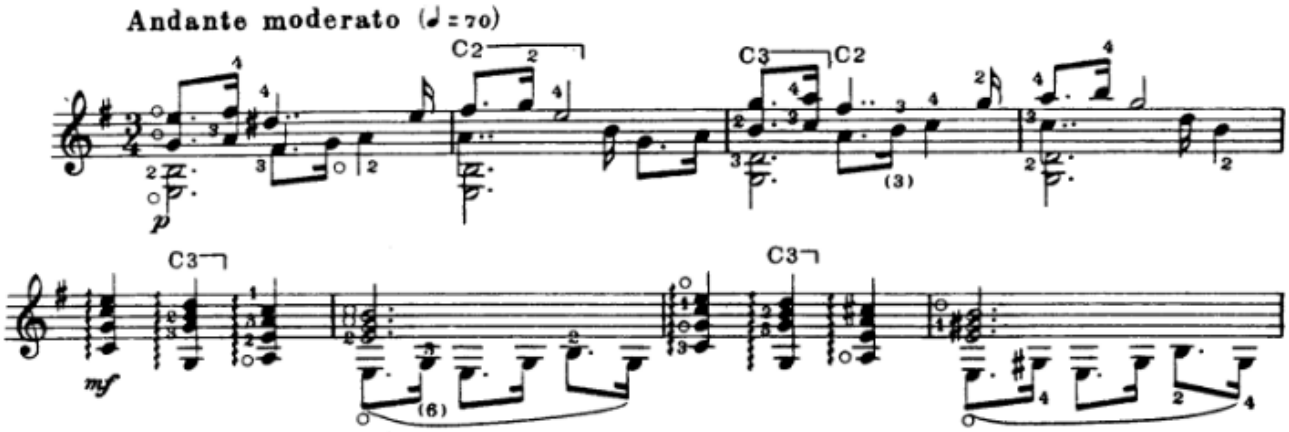

U nastavku slijede dvije ponovljene fraze s početka, ali u a-molu i C-duru. Zatim slijedi interpolacija početne fraze na koju se nadovezuje dvotaktna fraza s razvijenijom melodijom u sopranu u G-duru za kojom slijedi korespondirajuća fraza u e-molu i jednotaktno proširenje kadencom na dominanti.

A dio završava s dvije identične dvotaktne fraze sa zastojem na dominanti e-mola, a svaka fraza je građena od basa koji leži i melodije koja se kreće osnovnim punktiranim ritmom te opisuje dominantnu harmoniju s mutacijom. Druga fraza proširena je silaznim prohodom u basu koji vodi u osnovni tonalitet s ciljem povezivanja dijelova.

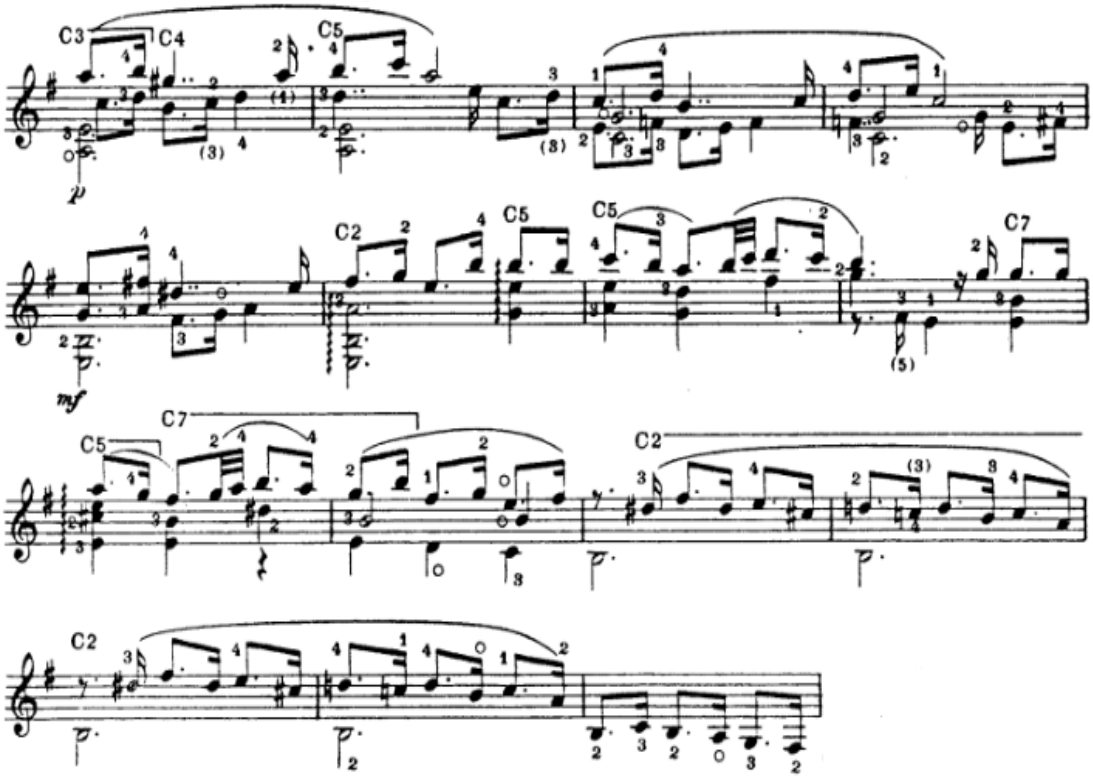

A' dio počinje istom frazom u e-molu kao i *A* dio, no druga fraza je umjesto u paralelnom G-duru transponirana je u C-dur. Dalje slijede dvije fraze s arpeggiranim akordima, prva građena kao i u A dijelu, a druga s drugačijim rasporedom harmonija (C: IV – II7 – V – VI#). Na alterirani (durski) VI. stupanj nastavlja se dvostruka fraza s ležećim basom i mutacijom dominantne harmonije d-mola.

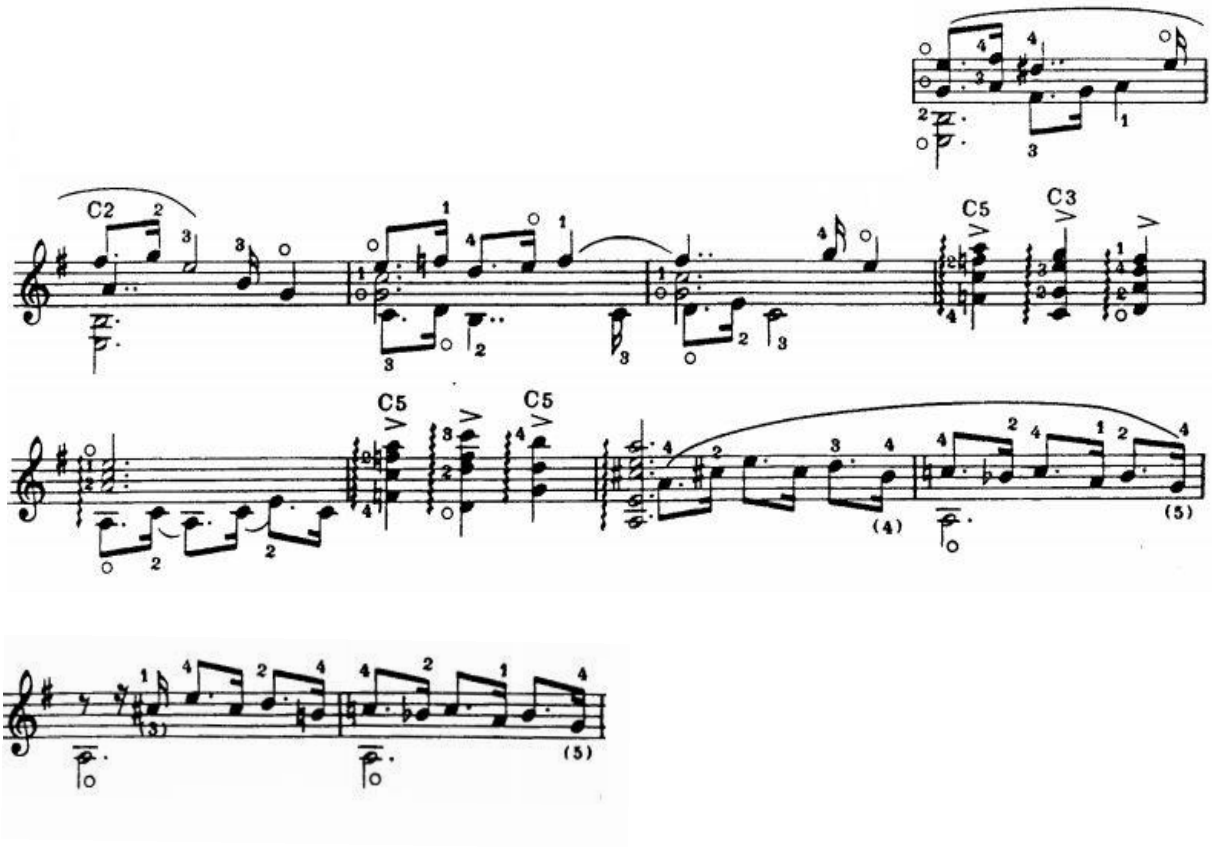

B dio trodijelnog je oblika. Iako je građen od materijala iz *A* dijela, kontrastira mu razvijenijim melodijskim i harmonijskim kretanjem.

1. dio građen je od dvije dvotaktne fraze s punktiranom melodijom u sopranu i četvrtinskom harmonijskom pratnjom u donjim glasovima. Prva fraza je u d-molu, a druga ponavlja materijal u g-molu. Druga fraza je proširena sekvencom čiji model traje jedan takt i baziran je na progresiji sporednih septakorada.

2. dio dvostruka je fraza s ležećim basom i mutacijom harmonije jednaka onima sa kraja *A* i *A'* dijela, s iznimkom da se kvintakord G-dura/mola(frigijskog) ovdje pojavljuje u toničkoj funkciji. Nakon druge fraze počinje niz od triju jednotaktnih fraza s modulacijom iz g-mola u a-mol. U drugoj frazi bas donosi početnu melodiju *B* dijela u a-molu pa bi se strukturalni početak 3. dijela mogao označiti u tom taktu, no zbog nedostatka razlika u dinamici i teksturi upečatljiviji je nastup teme u sopranu u d-molu dva takta poslije jer nastupa nakon *crescenda* u *fortissimo* dinamici.

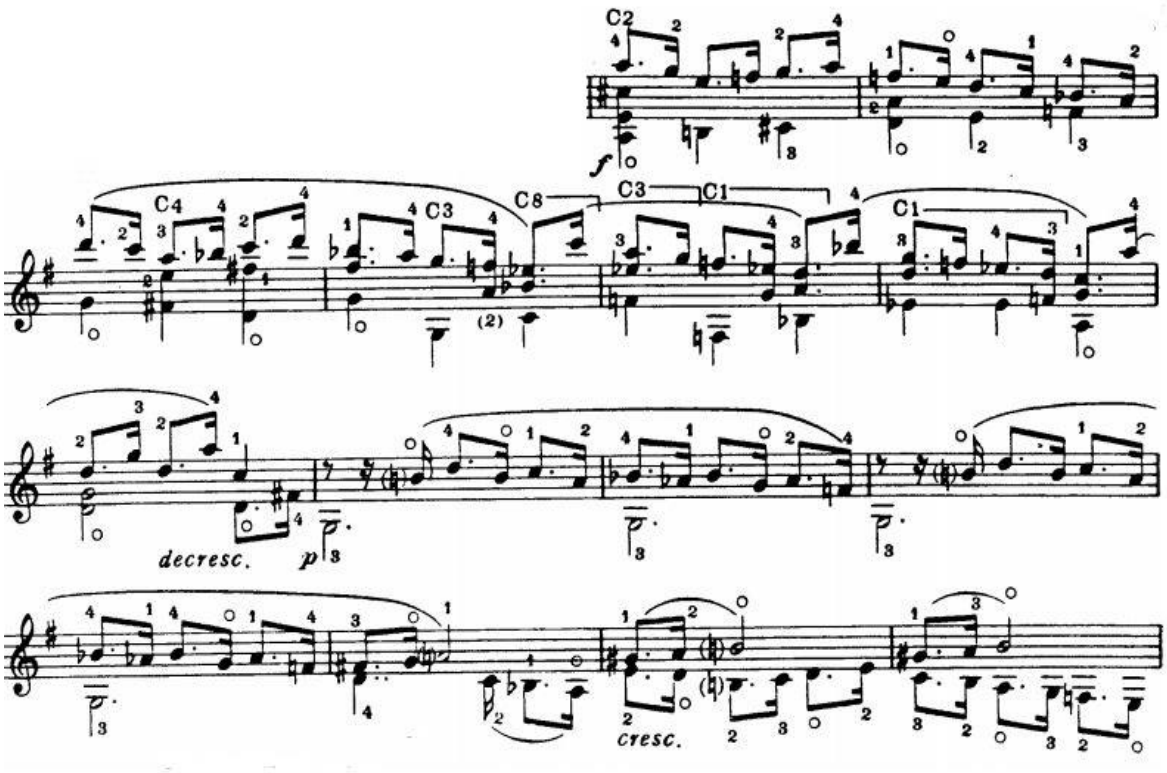

3. dio je varijanta prvog dijela, skraćen za prvu frazu. Počinje frazu sa sekvencom u d-molu i završava na dominanti te tako priprema nastup A'' dijela.

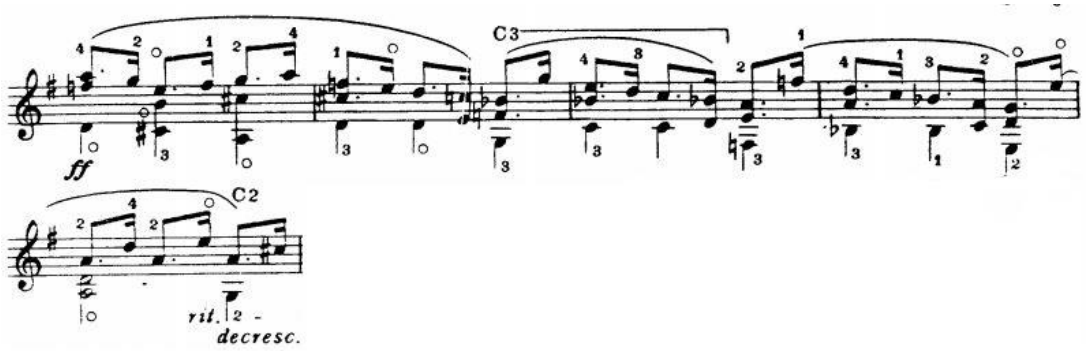

Dio *A''* je transpozicija druge polovice A dijela. Prva fraza počinje u d-molu, zatim ponovljena fraza u F-duru. Nakon toga se pojavljuje interpolacija početne fraze u a-molu na koju se nadovezuju dvije dvotaktne fraze sa melodijom ovog puta u basu, prvo u C-duru pa zatim u paralelnom a-molu sa proširenjem, kadencom na dominanti. Stavak završava dvostrukom frazom s ležećim basom i mutacijom dominantne harmonije a-mola uz rallentando i koronu na zadnjoj oktavi.

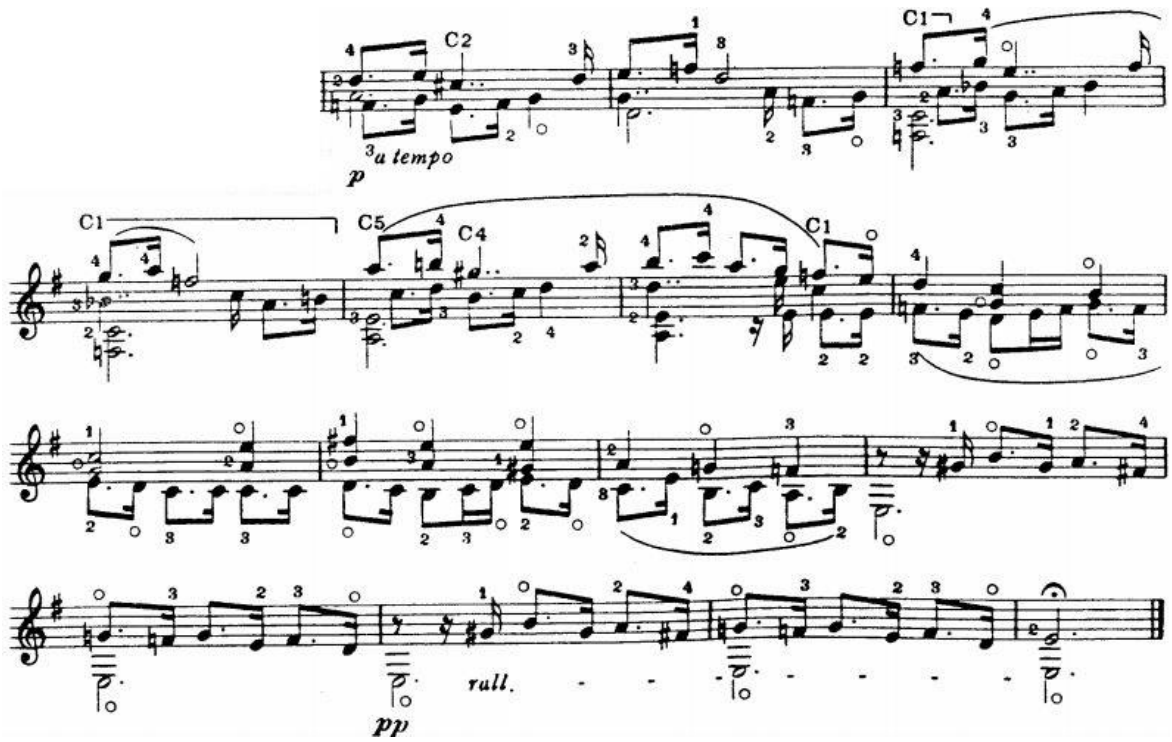

Treći stavak *Allegro* je netipične forme koju je najjednostavnije izraziti u shemi *A A A'.* Osnovni tonalitet stavka je A-dur, mjera je 6/8.

A dio građen je od četiri dijela. Prvi dio počinje malom periodom čije su rečenice građene od glavne melodije u sopranu, kombinirano skokovitog i postepenog kretanja, praćene osminkama na teškim dobama u basu. Obje rečenice sadrže vanjsko proširenje građeno od šesnaestinskih *(rasgueada)* i osminskih kvintakorada osnovnih stupnjeva na toničkom ležećem basu sa promjenom metrike (3+3 u 2+2+2). Druga rečenica modulira u dominantni tonalitet E-dur.

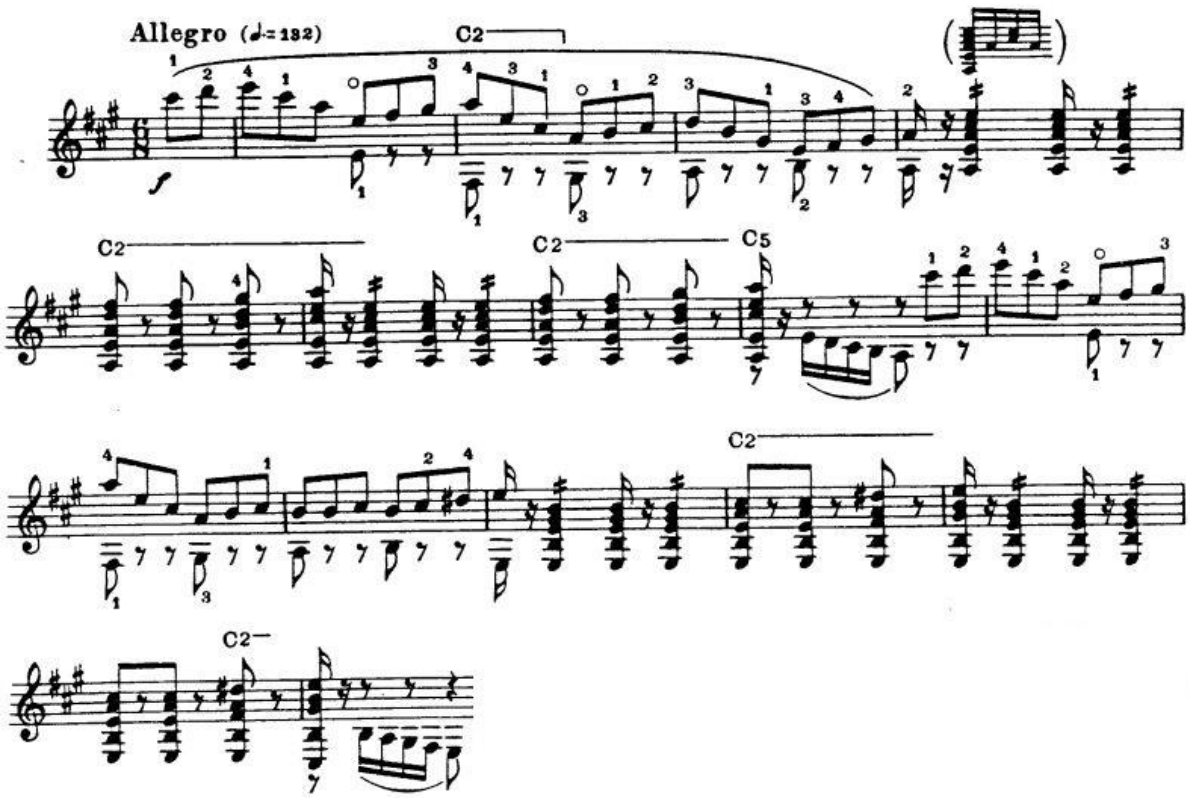

Drugi dio građen je od dvije male rečenice i dvije dvotaktne fraze u a-molu. Prve dvije rečenice sadrže pedal na dominanti, a jedina razlika između njih je ton *dis* umjesto tona *f* u drugoj rečenici na prvim dobama u basu. Zatim slijedi ponovljena dvotaktna fraza s karakterističnom postepenom melodijom u basu uz izmjenu harmonija (V – I – V) u gornjim glasovima.

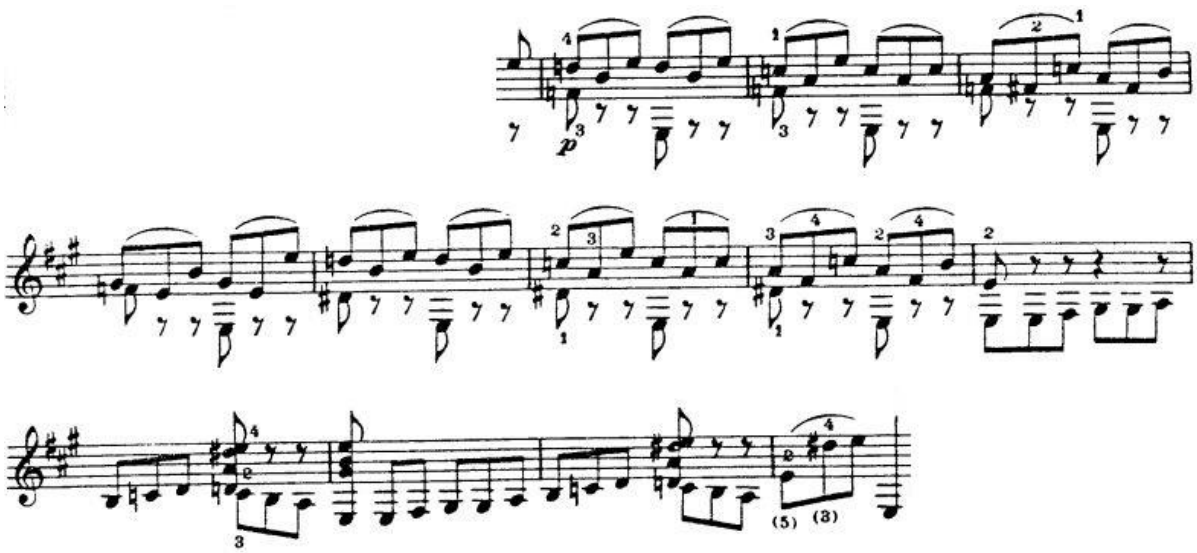

Treći dio najkraći je od svih dijelova. Građen je kao velika rečenica (2+2+4) u A-duru. Pisan je jednoglasno s lažnim dvoglasjem koje se očituje u melodijskim tercama na lakim dobama. Isto kao i prethodnom dijelu, stalno je prisutan osminski triolski ritam.

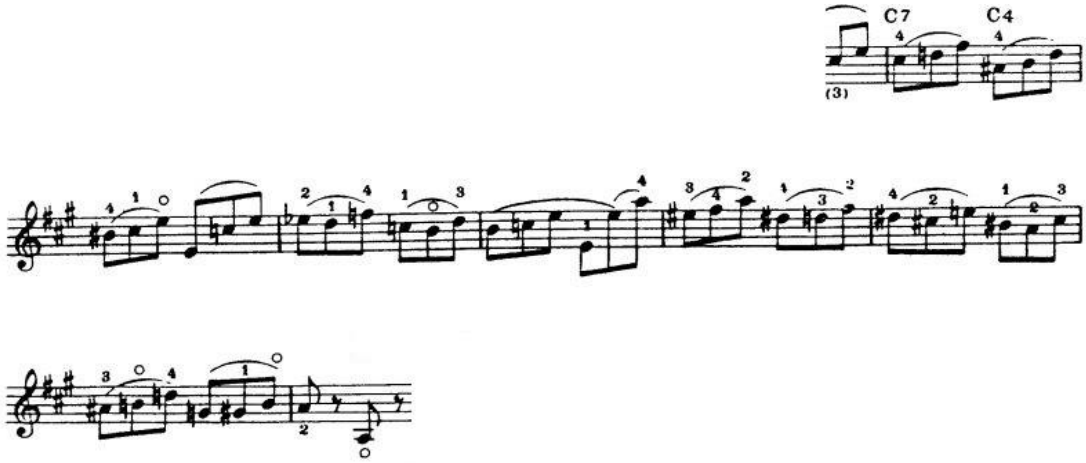

Četvrti dio građen je kao velika perioda u A-duru s modulacijom u E-dur. U 2., 4. i 8. taktu svake rečenice dolazi do promjene metrike (2+2+2). U prvoj rečenici osnovna melodija je u basu, dok u drugoj dolazi do varijacije u kojoj melodiju donosi sopran uz akordsku pratnju ostalih glasova ritmiziranu kao u proširenjima prvog dijela.

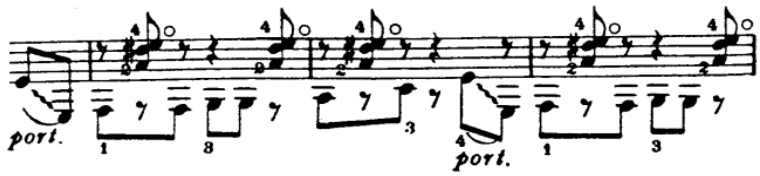

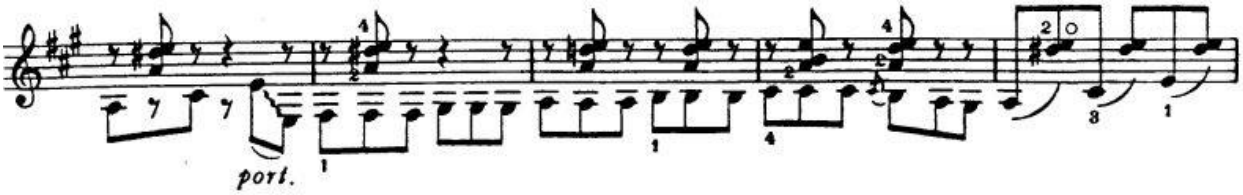

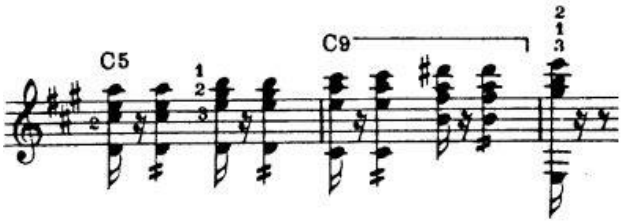

A dio završava *codettom* građene od dvostruke dvotaktne fraze u a-molu s materijalom prvog dijela te karakterističnog motiva *e-f* koji se javlja kroz četiri oktave, četiri puta u svakoj frazi.

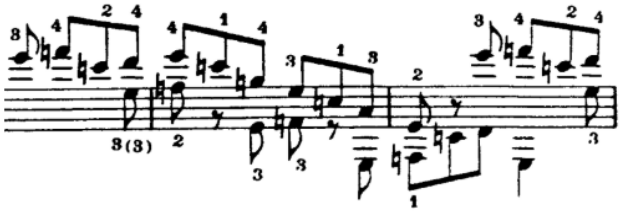

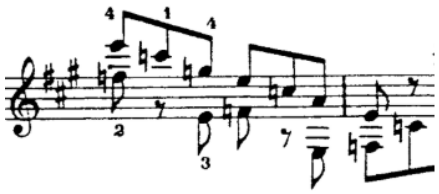

Zatim se doslovno ponavlja cijeli A dio nakon kojeg slijedi druga *codetta.* Također je građena od materijala prvog dijela. Sopran donosi melodiju sa *glissandima* u E-duru dok bas rastavlja smanjeni septakord (*ais cis e g)*.

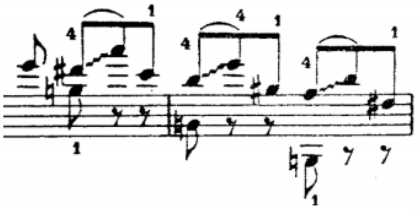

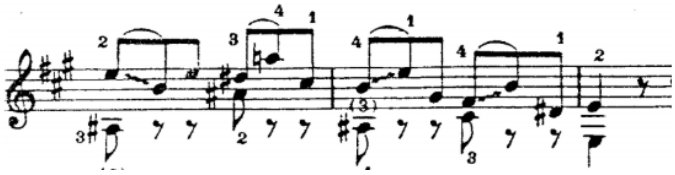

Nakon druge *codette* slijedi varirani A". Prvi dio dijela A" počinje istom rečenicom s proširenjem kao i A dio, ali u E-duru. Zatim slijedi tonalitetni skok u C-dur, ponovljena rečenica bez proširenja.

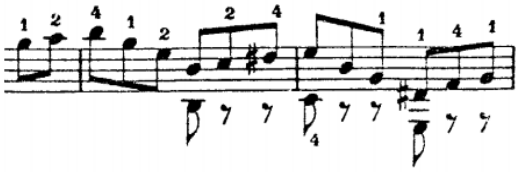

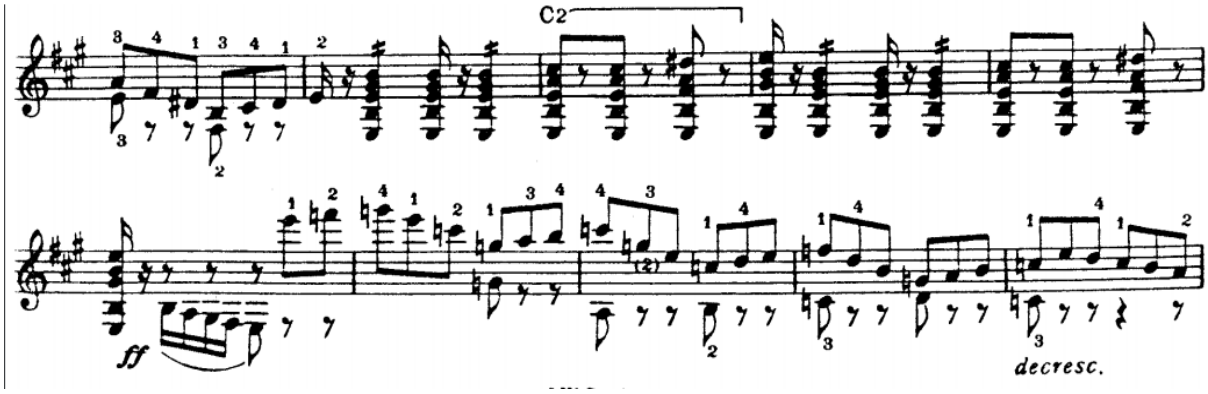

Drugi dio donosi novi materijal. Građen je kao niz dvotaktnih fraza uzlaznog smjera kretanja sastavljenih od osminskog triolskog ritma, tri harmonije i ležećeg basa te je zbog čestih modulacija oko tri tonalna centra udaljenih za kvartu ovo mjesto ujedno i tonalitetno najnestabilniji dio skladbe.

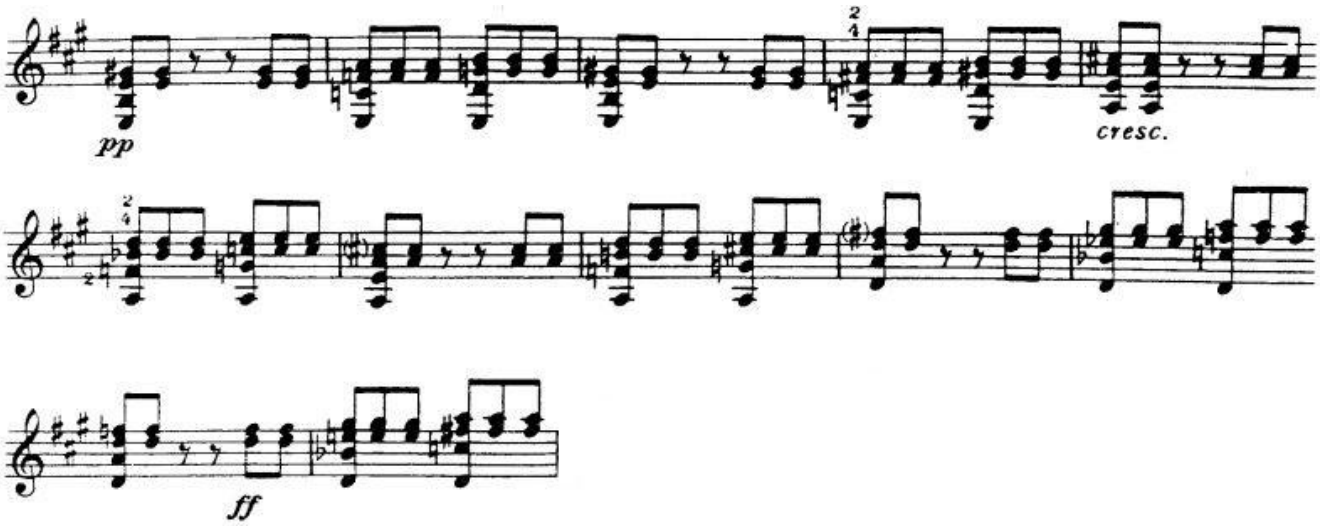

U trećem dijelu melodija se kreće u varijanti inverzije u odnosu na drugi dio A dijela. Sastoji se od dvotaktne fraze koja je sekventno ponovljena i male rečenice. Završava na dominanti.

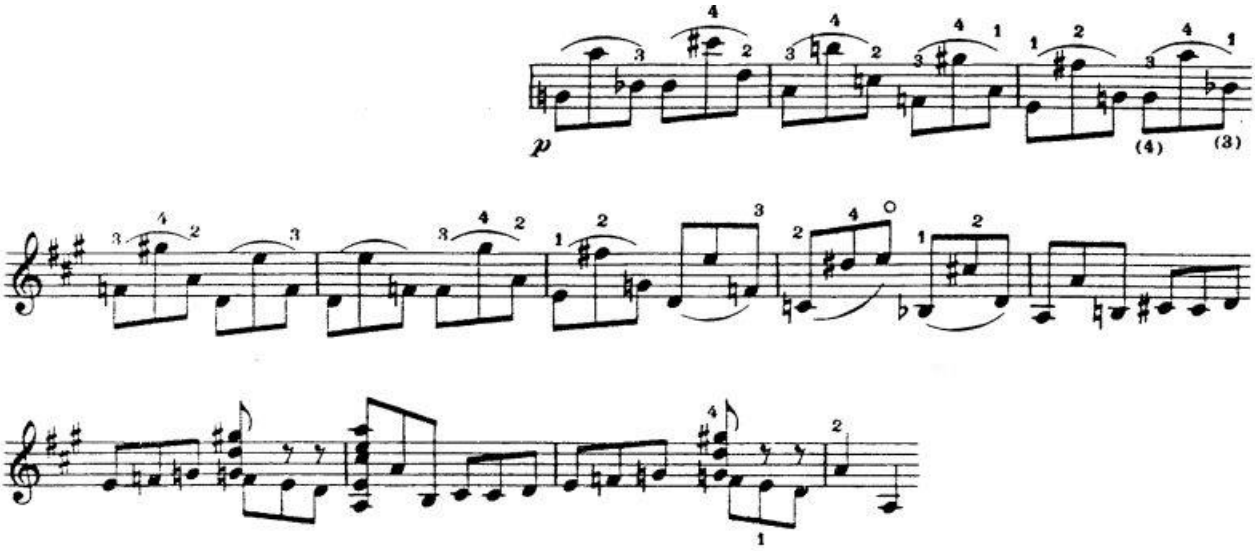

Četvrti dio varijanta je četvrtog dijela A dijela. Počinje u D-duru, prva rečenica pred kraj modulira u A-dur.

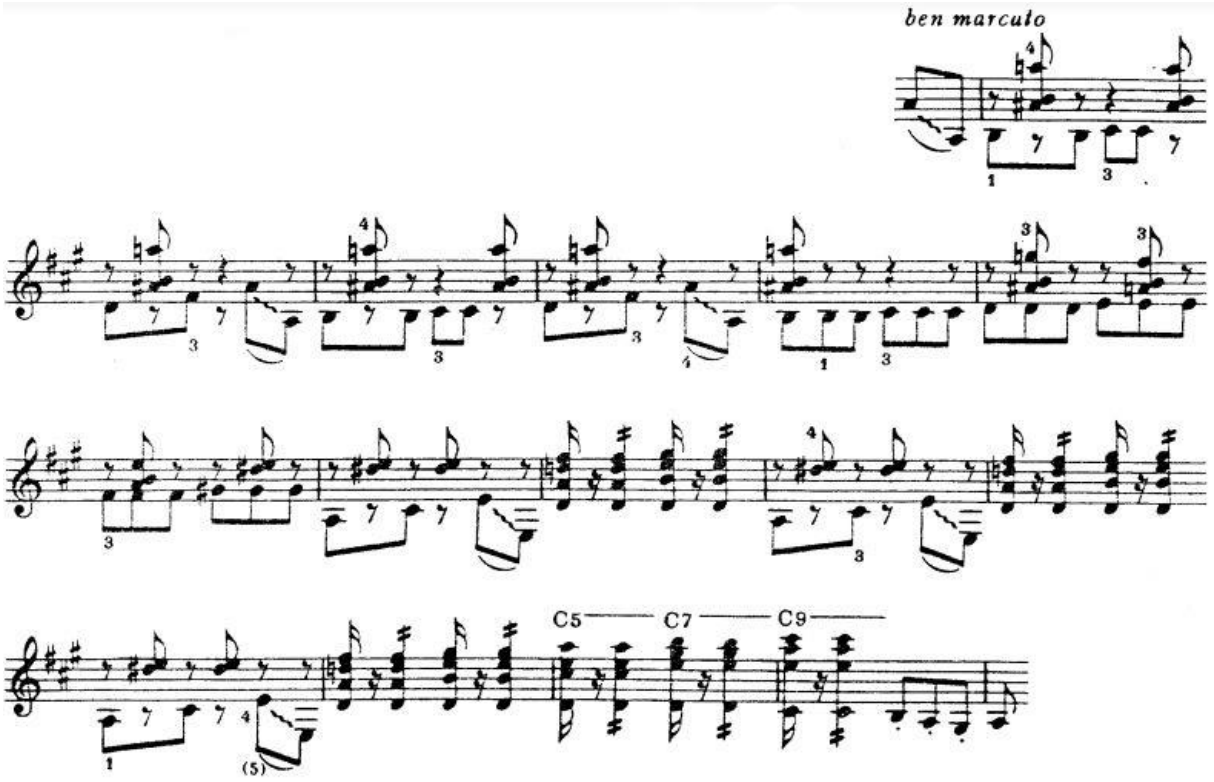

Stavak završava trećom *codettom* koja je varijanta druge *codette* s razlikama u sopranu i basu, u osnovnom tonalitetu A-duru.

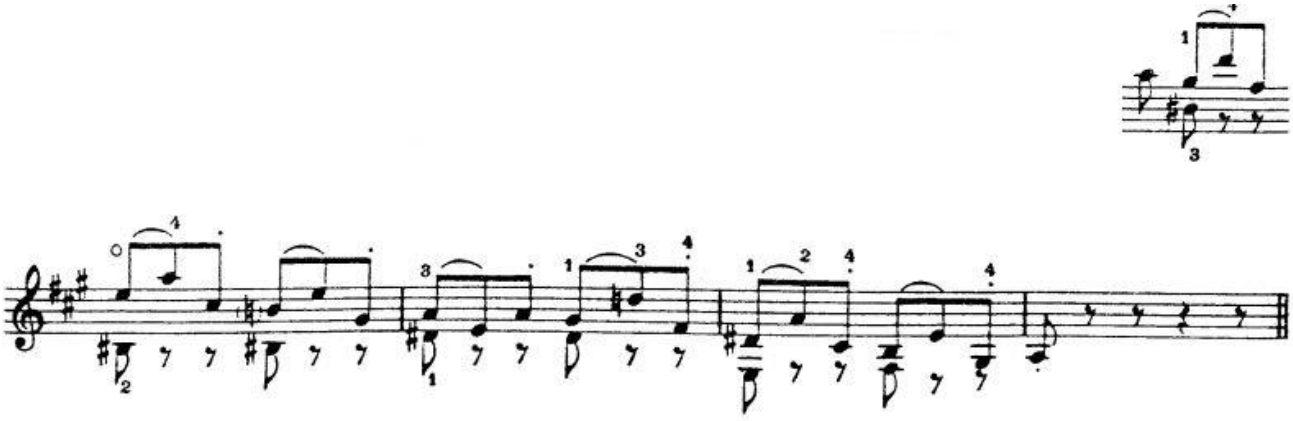

4.2. Fantasia para un Gentilhombre analiza

Fantasía para un Gentilhombre (Fantazija za džentlmena) četverostavačni je koncert za gitaru i orkestar sastavljen od gudača, piccolo flaute, flaute, fagota, trube i roga. Glavni tematski materijali za sva četiri stavka uzeti su iz Sanzovih šest plesova: *Villano, Fuga 1 Por Primer Tono (Ricercar), Marizápalos* (*Españoleta*)*, Caballeria de Nápoles con dos clarines, Danza de las Hachas* i *Canarios*[13].

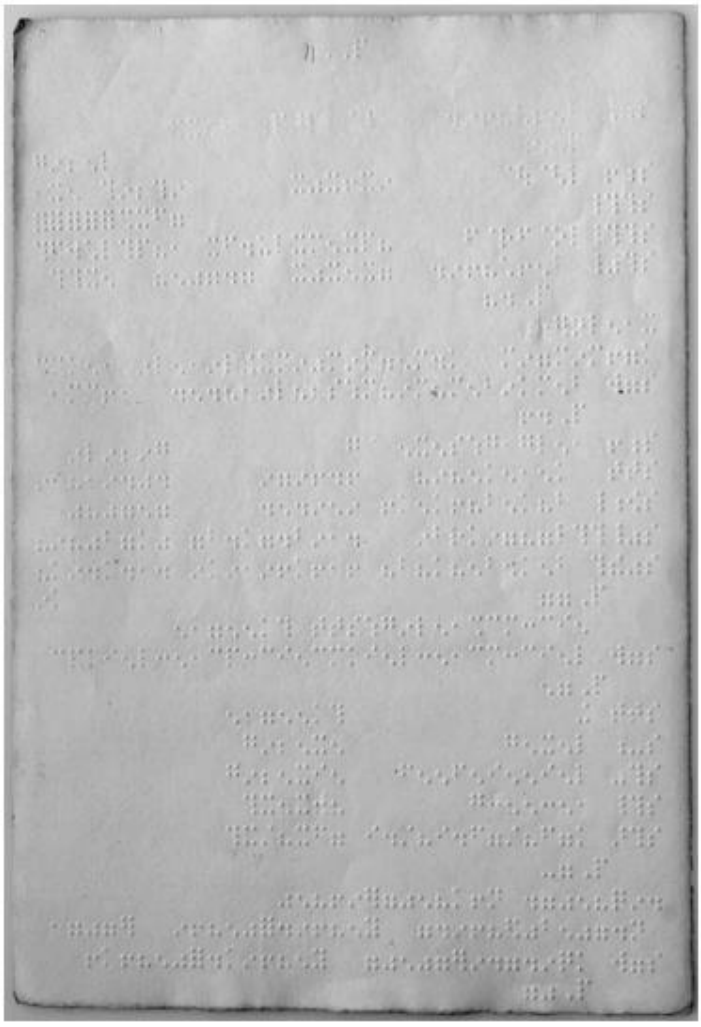

Slika 2: *Fantasia para un Gentilhombre* rukopis na Brailleovom pismu

Prvi stavak *Villano y Ricercar* dvodijelne je forme što se očituje iz samog naslova. *Villano* je rustikalni ples umjerenog tempa u četverodobnoj mjeri u A-duru.

[13] Navarro, Julián, Análisis de "Fantasía para un Gentilhombre" de Joaquín Rodrigo, Estudio Muisicales, 2008., str. 9

Prvi dio stavka temelji se na dijalogu gitare i orkestra, iznošenjem citata glavne melodije Sanzovog plesa. Drugi dio kontrastira prvom u svim segmentima. *Ricercar* je kompleksnije građe, temeljen je na polifonoj imitaciji glavne teme u a-molu. Nakon što gitara solo iznese temu u četiri glasa, teme se izmjenjuju u orkestru uz pratnju gitare do kraja stavka koji je građen od motiva glavne teme u orkestru i arpeggiranih akorada u gitari.

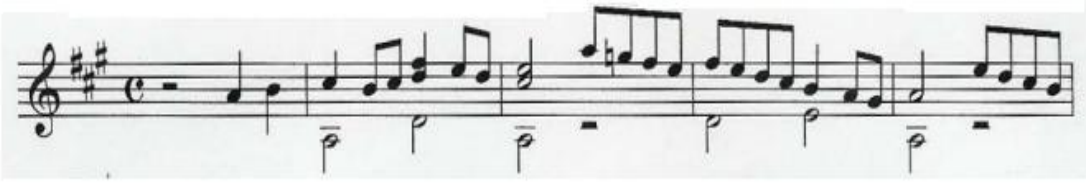

Slika 3*: Villano* Gaspar Sanz

Españoleta y Fanfare de la Caballería de Nápoles (Fanfare napuljske konjice) trodijelne je (A B A) forme. A dio (*Españoleta*) počinje orkestralnim uvodom, nakon kojeg gitara iznosi i razvija glavnu melodiju, pred kraj dijela orkestar preuzima glavnu melodiju, a gitara pratnju. B dio (*Fanfare de la Caballería de Nápoles*) počinje pedalom na tonici u orkestru i gitari s karakterističnim Rodrigovim intervalom male sekunde ispod osnovnog tona. Pedal na tonici dočarava hod konjice, dok dijalog trube i gitare predstavlja signale fanfara. Ponovljeni A dio počinje temom u gitari solo nakon koje orkestar donosi glasan *tutti* dio. Gitara se priključuje ponovno pred kraj s temom *Españolete* te s varijacijama sličnim kraju prvog dijela. Nakon velikog *decrescenda*, stavak završava širokim arpeggiom toničkog akorda (a-mola).

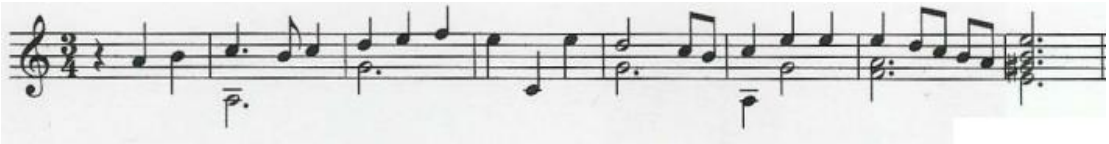

Slika 4*: Marizápalos (Españoleta)* Gaspar Sanz

Danza de las Hachas (*Ples baklji/sjekira*[14]) najtemperamentniji je stavak koncerta. Cijeli je baziran na harmonijskoj progresiji male glazbene periode s modulacijom u paralelni mol. Progresija se ponavlja petnaest puta u raznim varijantama orkestracije i ukrašavanje melodije, mjestimice uz sitne harmonijske promjene.

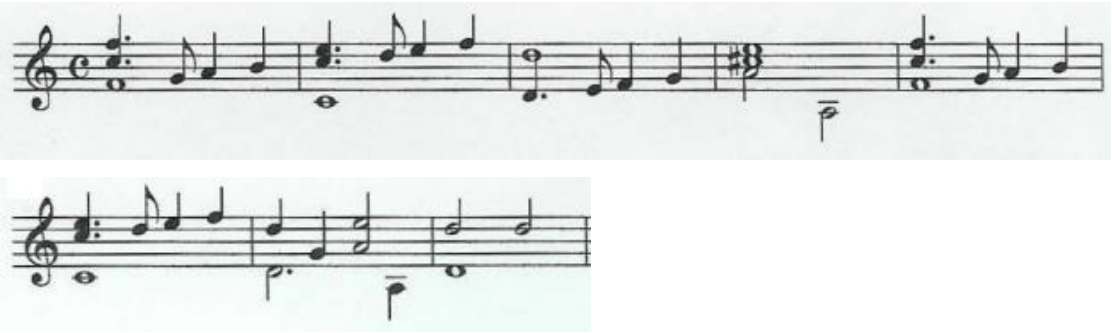

Slika 5*: Danza de las Hachas* Gaspar Sanz

Zadnji stavak koncerta *Canario* vedrog je karaktera. Počinje upečatljivom temom u D-duru. Sadrži promjene metrike (3 + 3, 2 + 2 + 2) što je zajednička karakteristika s *Allegrom Sonate giocose.* Pun je ljestvičnih pasaža, *glissanda* i *rasgueada*, a građen je, kao i prijašnji stavci, u obliku dijaloga gitare i orkestra uz sveprisutnu igru orkestracije. Posebnost ovog stavka je kadenca gitare pred kraj što je glavna karakteristika instumentalnih koncerata od razdoblja klasike. Kadenca nastupa nakon varirane teme u trubama i nakon intervala male terce u flautama. Građena je od motiva teme, *glissanda*, ljestvičnih pasaža te sadržava modulaciju u F-dur i dominatni A-dur. Koncert završava dugim silaznim frazama u dijalogu gitare i orkestra.

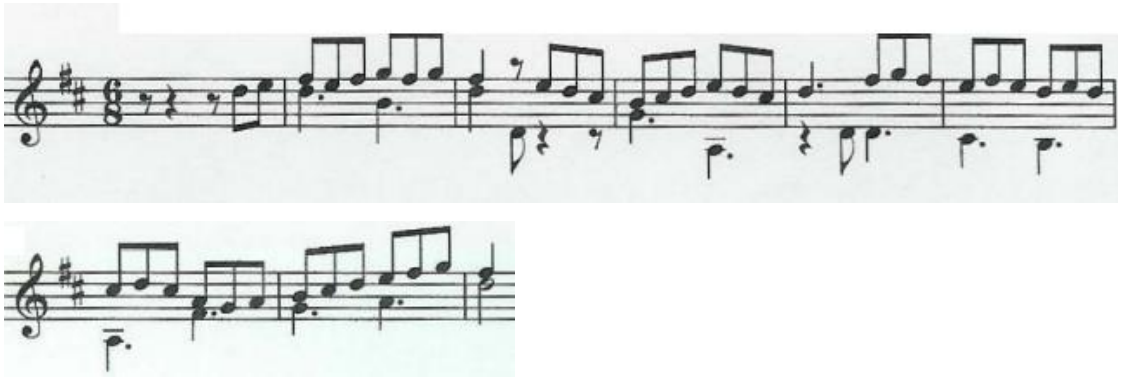

Slika 6: *Canarios* Gaspar Sanz

[14] *Hacha* u prijevodu može značiti baklja ili sjekira. Uz riječ sjekira se povezuje stari španjolski ples.

5. Zaključak

Odlučio sam pisati o ovom značajnom i uglednom španjolskom glazbeniku i kompozitoru iz razloga što ću na diplomskom koncertu svirati dva Rodrigova djela, Sonatu *giocosu* i koncert *Fantasia para un Gentilhombre*. Osim toga, spomenute skladbe su me zainteresirale da sam dobio izrazitu želju pobliže istražiti i upoznati djela, analitički i povijesno, kako bih mogao bolje izvoditi odabrana djela te istinski uživati za vrijeme izvođenja. Također sam želio upoznati i samu biografiju skladatelja koji je svojim nevjerojatnim rezultatima i postignućima inspirirao mnoge. Rodrigovo stvaralaštvo odiše španjolskom tradicijskom glazbom, a posebice njegov drugi stavak *Adagio* iz *Concierta de Aranjuez* za koji smatram da je jedna od najamblematičnijih gitarskih djela današnjice. Zanimljivo je to što Joaquín Rodrigo nije znao svirati gitaru, a poznat je upravo najviše po skladbama za gitaru.

Literatura

1. Calcraft, Raymond, *Joaquin Rodrigo*, Grove Music Online, Oxford Music Online, Oxford University Press, pristup 23.5.2019. <http://www.oxfordmusiconline.com/subscriber/article/grove/music/23647>
2. Calcraft, Raymond. *Joaquín Rodrigo: Catálogo Completo*. Madrid, 1996.
3. Donis, Jose Antonio, The musicologist behind the composer: The impact of historical studies upon the creative life in Joaquín Rodrigo's guitar compositions, The Florida State University, College of Music, 2005.
4. Navarro, Julián, Análisis de "Fantasía para un Gentilhombre" de Joaquín Rodrigo, Estudio Muisicales, 2008.
5. Pastrana, Jorge Luis, *A performance edition with critical commentary on Joaquin Rodrigo's invocacion y danza*, The University of Arizona, The School of Music and Dance, 2001.
6. Rodrigo, Joaquin, (bez dat.), pristup 23.5.2019. <https://www.joaquin-rodrigo.com>
7. Velasco-Svoboda, Alexandra, *The Influence of Neoclassicism in Selected Guitar Works by Joaquín Rodrigo: Implications for Performance*, Melbourne Conservatorium of Music, University of Melbourne, 2017.
8. Wade, Graham, *Joaquín Rodrigo: A Life in Music: Travelling to Aranjuez*, GRM Publications, 2006.

Notna izdanja

1. Rodrigo, Joaquín, *Fantasia para un gentilhombre*, London: Schott & Co. Ltd., 1964.
2. Rodrigo, Joaquín, *Sonata Giocosa,* London: J & W Chester, Ltd., 1960.